

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN

409

J.J. Burger

Landelijke vergadering-1995
en Generale Synode-1996

DOCUMENT

414

M. te Velde

Akkoord van
kerkelijk samenleven

MEDITATIEF

416

J.W. Roosenbrand

Vet

WANDELEN MET GOD

417

S. de Jong

Je bent een rund als je
met Gods wapenrusting stunt

ACHTERGRONDEN

419

E. Brink

Bloed en kruis
rechtvaardiging als feit

EVANGELISATIE

422

C.J. Haak

Oogsten op het thuisfront

en verder...

Nieuw uitgekomen

Meegelezen

Uit de kerken

KERKELIJK LEVEN / J.J. Burger

LANDELIJKE VERGADERING-1995 EN GENERALE SYNODE-1996

Onze verhouding tot de
Nederlands Gereformeerde Kerken 3

In enkele artikelen besteden we aandacht aan de verhouding tussen de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) en de Gereformeerde Kerken (GK).¹ Dit vooral naar aanleiding van de samensprekingen die in 1994/95 plaats vonden tussen deputaten van de NGK en van de GK. We gaven een overzicht van wat in deze samensprekingen behandeld is over plaats en functie van de belijdenis. Vorige week kwam aan de orde wat besproken is rond de thema's kerkverband en kerkorde. In dit artikel geven we aandacht aan wat de Landelijke Vergadering van de NGK in september 1995 besloot t.a.v. het ondertekeningsformulier voor predikanten en de binding aan de drie formulieren van eenheid. Tevens willen we stilstaan bij de besluiten die de Synode van Berkel vorig jaar over de NGK nam.

6. De Landelijke Vergadering- 1995 van de NGK

6.1. Toch positieve ontwikkelingen?

We eindigden beide voorgaande artikelen met een korte tussenbalans. Daaruit bleek dat er zowel t.a.v. de functie van de belijdenis als t.a.v. de kerkorde in de gevoerde **samen-sprekingen** fundamentele verschillen tussen de NGK en de GK naar voren kwamen. Toch bestond de hoop, dat w op één punt van een positieve ontwikkeling sprake zou zijn. Binnen de NGK was men nl. in 1994/5 bezig met **herziening** van art. 17 AKS, het artikel over de binding van ambtsdragers aan de drie

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VANMIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BÖS, DRS.
A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. G. GUNNINK,
DRS. B. LUITEN, PROF. DR. C.J. DE RIJ-
TER, DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kam-
pen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0163) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studen-
ten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (oplegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonne-
ment vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij
de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

formulieren van eenheid; tevens werd gewerkt aan een nieuw onder-
tekeningsformulier voor predikan-
ten. De Landelijke Vergadering
van de NGK zou hierover in sep-
tember 1995 definitieve besluiten
nemen. Gezien de voorstellen die
op tafel lagen bestond de verwach-
ting, dat er hierbij sprake zou kun-
nen zijn van een positieve ontwik-
keling. Jammer genoeg werd deze
hoop echter niet bewaarheid.

Helaas kon over deze dingen nog
niet **gesproken** worden in het
officiële DKE-rapport aan de ker-
ken. Dit moest nl. in augustus 1995
afgerond worden wilde het op tijd
(6 maanden vóór de synode van
Berkel) bij de kerken zijn. Maar de
Landelijke Vergadering van de
NGK vergaderde pas eind septem-
ber 1995. Vandaar dat de DKE op
dit punt met een aanvullend rapport
moesten komen. De indruk bestaat
dat dit tweede DKE-rapport door
z'n late toezending niet veel aan-
dacht heeft gekregen, terwijl het in
feite van nog groter betekenis is,
dan het eerste deel van het DKE-
rapport. Want dat rapport bespreekt
het NGK-standpunt, verwoord
door de CCS, die altijd nog zou
kunnen worden teruggefloten door
haar opdrachtgever. Het aanvul-
lend rapport gaat echter over uit-
spraken van de Landelijke Verga-
dering zelf en handelt dus over het
officiële standpunt van de NGK.
Met nadruk willen we dan ook aan-
dacht vragen voor het tweede rap-
port van de DKE en daaruit de
hoofdzaken weergeven.'

6.2. Artikel 17 AKS

Het eerste deel³ van artikel 17 AKS
luidde oorspronkelijk:

*'De ambtsdragers zullen de drie
Formulieren van Enigheid (te we-
ten: de Nederlandse Geloofsbelijde-
nis, de Heidelbergse Catechismus,
en de Dordtse Leerregels) onderte-
kenen als blijk van hun instemming
met de leer van de kerk. Indien een
ambtsdrager de ondertekening wei-
gert of niet langer voor zijn reke-
ning kan nemen, zal de uitoefening*

*van zijn ambt worden opgeschort
tot hij zich nader zal hebben ver-
klaard ten genoegen van zijn kerke-
raad.'*

Op de tafel van de Landelijke Ver-
gadering van de NGK lag het voor-
stel aan deze woorden de volgende
zinnen toe te voegen:

*'De kerkeraad zal hiervan medede-
ling doen en desgewenst nader re-
kenschap geven aan de zusterker-
ken, in regionale vergadering bij-
een. Bij volhardende weigering nu
samen-spreking over zijn gevoelen,
zal hij uit zijn dienst worden ontsla-
gen.'*

Deze toevoeging betekende een
versterking van art. 17 AKS: ter-
wijl het oorspronkelijke artikel de
leertucht rond de drie formulieren
van eenheid beperkte tot 'opschor-
ting van de ambtsdienst' en 'nade-
re verklaring ten genoegen van de
kerkeraad', werd nu een bepaling
voorgesteld, waarbij definitief ont-
slag ook tot de mogelijkheden be-
hoorde.

Maar de Landelijke Vergadering
van september 1995 besloot aan ar-
tikel 17 AKS alleen de zin toe te
voegen: 'De kerkeraad zal hiervan
mededeling doen en desgewenst
nader rekenschap geven aan de
zusterkerken, in regionale vergade-
ring bijeen'. Een ontslagbepaling
werd niet opgenomen. Afwijking
van de drie formulieren hoeft al-
leen aan de regio-vergadering ge-
meld (en desgewenst toegelicht) te
worden, maar eventuele afzetting
is niet aan de orde.

Intussen blijkt uit het aanvullend
rapport van de DKE⁴, dat de CCS
t.a.v. dit punt (na afloop van de sa-
mensprekingen) aan de DKE nog
een reactie heeft voorgelegd. De
CCS meldde de DKE nl. &t een
ontslagclausule in art. 17 AKS niet
nodig is, omdat zo'n ontslagbepa-
ling reeds in art. 30 AKS is opgeno-
men. In dat artikel staat nl.: 'Wan-
neer een ambtsdrager een onschrif-
tuurlijke leer brengt of een andere
openbare grove zonde bedrijft, zal
hij door de kerkeraad in zijn dienst

worden geschorst of daarvan **worden** afgezet'. Waar dus art. 30 AKS reeds een ontslagclausule bevat, zou zo'n bepaling in art. 17 AKS niet nodig zijn.

Hiertegenover stelden de DKE echter, dat 'de formulering van art. 30 AKS t.a.v. de leer **van** de kerk tamelijk onduidelijk is. Er wordt nl. alleen gesproken over het brengen van een "onschriftuurlijke leer". Maar de norm om te bepalen wat **onschriftuurlijk** is, wordt in art. 30 AKS niet omschreven. Terwijl die norm, als **grens** van kerkelijke tolerantie, door de kerk vanouds gelegd is in de leer **van** de kerk, zoals deze vastligt in haar belijdenis. Maar de belijdenis wordt in art. 30 AKS niet genoemd.

Wanneer nu **het AKS** in het artikel over de ondertekening van de confessie geen ontslagbepaling noemt en in het artikel over de ontslagbepaling de confessie niet noemt, valt te concluderen, dat hier een groot stuk onduidelijkheid blijft bestaan. Het is binnen het raam van de artikelen 17 en 30 AKS nl. wettig m^g gelijk, dat een kerkelijke vergadering van de NGK uitsprekt, dat een bepaalde leer of mening weliswaar strijdig is met de leer **van** de drie formulieren van eenheid, maar toch niet **onschriftuurlijk** is in de ontslagwaardige zin van art. 30 AKS.

Dat we hier als DKE geen spijkers op laag water zoeken, blijkt uit de praktijk binnen de NGK. Zo gaat men nl. inderdaad met afwijkingen van de confessie om. Enerzijds constateert men zo'n afwijking en kan erover **doorspreken** en dienaangaande rekenschap afleggen, terwijl men anderzijds van deze afwijking oordeelt, dat ze niet is aan te merken als "onschriftuurlijke leer" in de ontslagwaardige zin van art. 30 AKS. De binding aan de belijdenis is in de art. 17 en 30 AKS dus niet duidelijk geregeld, mals dat van een gereformeerde kerk verwacht mag worden.'

6.3. Het NG-ondertekeningsformulier

De Landelijke Vergadering van de

NGK nam in september 1995 niet alleen besluiten over art. 17 AKS, maar stelde ook een nieuw ondertekeningsformulier voor predikanten vast. Dit formulier opent als volgt⁵: 'Wij ondergetekenden, dienaren van het goddelijke Woord in de Nederlands Gereformeerde Kerken behorende tot de regio, verklaren oprecht en met een rein geweten voor God het volgende: Wij erkennen de Heilige Schrift als het betrouwbare en door God ingegeven Woord van harte als enige regel voor geloof en leven. Wij erkennen de drie algemene belijdenisschriften en de drie Formulieren van Enigheid als getrouwe onderwijzing in en verdediging van de waarheid der Schrift, en aanvaarden die krachtens hun overeenstemming met Gods Woord als getuigenis van ons geloof en richtsnoer voor onze ambtsbediening, te weten & prediking van het evangelie, de handhaving van de rechte leer en de weerlegging en bestrijding van dwaalleringen.'

Het formulier bevat ook de bepaling: 'Indien dan ook ooit ons verstaan van de Heilige Schrift, het evangelie van Jezus Christus, zou h e n af te wijken van wat de leer der kerk uitmaakt, beloven wij dit gevoelen niet te zullen leren, maar het vooraf voor te leggen aan de kerkeraad en daarna zo nodig de regionale vergadering om het aan Gods Woord te toetsen en na samentreking een uitspraak te doen. Ook indien de kerkeraad of een regionale vergadering, uit zorg voor de eenheid en zuiverheid der leer, ons een nadere verklaring van ons gevoelen over enig deel van de genoemde belijdenisschriften zou vragen, zijn wij daartoe bereid. Wij beloven ons te zullen onderwerpen aan het oordeel van de kerkeraad of de regionale vergadering, op straffe van metterdaad uit onze dienst geschorst te zijn, behoudens het recht van beroep op de landelijke vergadering indien wij menen dat de gedane uitspraak niet recht

is voor God, waarbij wij ons met die uitspraak tevreden stellen, zolang ons beroep in behandeling is.'

In veel opzichten kan men met dit formulier instemmen. Het ligt grotendeels in de lijn van het oude Dordtse formulier en bevat t.a.v. de handhaving van de gereformeerde leer een veel duidelijker schorsingsbepaling dan art. 17 AKS. Het NG-ondertekeningsformulier zou dan ook de hierboven onder 6.2. naar voren gebrachte kritiek op art. 17 AKS kunnen ondervangen.

Helaas heeft dit ondertekeningsformulier echter geen bindend karakter gekregen. De Landelijke Vergadering van de NGK besloot nl. het formulier 'vast te stellen en aan de kerken het gebruik hiervan dringend aan te bevelen'. Geen bindend formulier dus, maar 'dringend aanbevolen'. Daarbij moet worden genoteerd, dat het niet als bindend aanvaarden van dit ondertekeningsformulier onderbouwd was door o.a. de overweging, dat 'binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken serieuze bezwaren bestaan tegen het verplicht voorschrijven van een bepaald formulier'.⁷ Het aanvullend rapport van de DKE plaatst hierbij dan ook het volgende commentaar⁸: 'De bezwaren tegen een ondertekeningsformulier zijn dus door de vergadering, die dit formulier dringend aanbeval, gelijktijdig als serieus te overwegen bestempeld, waardoor aan deze bezwaren een wettige plaats binnen de NGK is gegeven. Daarmee is een officiële, kerkrechtelijk vastgelegde en onbepaalde binding aan de Drie Formulieren van Eenheid in de zin van het Ondertekeningsformulier zoals dat binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland vanaf 1618/19 geldt, op losse schroeven gezet'.

7. Evaluatie

He moeten we het bovenstaande waarderen? We menen dit het best op de volgende manier onder woorden te kunnen brengen. De Gerefor-

meerde Kerken in Nederland vormen samen een verband (en een verbond) van kerken dat gebonden is en zich ook wil laten binden aan Gods Woord, zoals we dat belijden in de gereformeerde confessie. Het ondertekeningsformulier voor ambtsdragers legt deze band duidelijk en eerlijk vast. Daarbij willen de Gereformeerde Kerken hun onderling verkeer laten regelen door een schriftuurlijke kerkorde, waarin een aantal fundamentele gezamenlijke kerkelijke omgangsregels duidelijk vastligt.

De Nederlands Gereformeerde Kerken hebben t.a.v. deze punten een bewust andere structuur. De NGK hebben uitgesproken dat er binnen hun kerkverband serieuze bezwaren bestaan tegen het verplicht voorschrijven van een ondertekeningsformulier. Men claimt nadrukkelijk ruimte voor bepaalde afwijkingen van de gereformeerde belijdenis. En de kerkorde van de NGK, het AKS, bevat een Preambule, waarin wordt uitgesproken dat het al dan niet aanvaarden van dit akkoord geen oorzaak van breuk tussen de kerken mag zijn. Zonder deze vrijheid zou het kerkverband van de NGK 'niet kunnen bestaan'?

Ten aanzien van drie hoekpunten van gereformeerd kerkverbandelijk samenleven (belijdenis, kerkorde en ondertekeningsformulier) claimt men dus tolerantie. Een tolerantie, die de NGK duidelijk 'willen handhaven'. Vandaar de uitspraak van de DKE¹¹: 'We moeten dan ook concluderen dat én ten aanzien van de handhaving van de leer, én t.a.v. de handhaving van de kerkelijke uitspraken binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken te grote tolerantie bestaat'. Daarom zijn er 'op dit moment geen perspectieven om met de NGK verder in gesprek te gaan met het oog op het bereiken van kerkelijke eenheid'.¹²

8. De Synode van Berkel

8.1. De uitspraken van Berkel De Generale Synode van Berkel-

1996 heeft over het rapport van de DKE uitvoerig gesproken. Na brede (en soms emotionele) bespreking¹³ sloot de synode zich aan bij de conclusies van de DKE en besloot¹⁴:

'met droefheid en grote teleurstelling uit te spreken dat k t door & putaten in opdracht van de Generale Synode van Ommen 1993 verrichte onderzoek geen perspectief heeft geopend om op dit moment aan deputaten de opdracht te geven over te gaan tot samensprekingen op landelijk niveau met de Nederlands Gereformeerde Kerken'.

Dit besluit werd als volgt onderbouwd:

'op grond van het verslag van een zestal gesprekken van deputaten kerkelijke eenheid met de Commissie voor Contact en Samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken... alsmede op grond van de besluiten van de Landelijke Vergadering 1994/195 van & Nederlands Gereformeerde Kerken over het Akkoord van Kerkelijk Samenleven en het ondertekeningsformulier (zoals weergegeven in het aanvullend rapport van deputaten...) moet geconstateerd worden:

- binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken bestaat een te grote vrijheid in het omgaan met de belijdenis en tolerantie van afwijking van de belijdenis;
- de afspraken binnen het kerkverband van de Nederlands Gereformeerde Kerken geven zoveel ruimte, dat een onbekrompen en onduidelzinnige binding aan de leer onvoldoende wordt gewaarborgd;
- de Nederlands Gereformeerde kerken hebben weliswaar in 1995 een nieuw ondertekeningsformulier voor predikanten vastgesteld, maar de artikelen 2 en 3 van de preambule van het Akkoord van Kerkelijk Samenleven en het feit, dat dit formulier niet als bindend is aanvaard, verhinderen een effectieve hantering van dit formulier;
- in deze besluitvorming van de Landelijke Vergadering 1995 en in de stellingname van haar Commis-

sie voor Contact en Samenspreking hebben de Nederlands Gereformeerde Kerken duidelijk laten blijken dat zij de door de Gereformeerde Kerken gekozen en door de eeuwen heen uitdrukkelijk gehandhaafde wijze van omgaan met de binding aan de gereformeerde leer welbewust afwijzen en voor een andere koers kiezen;

e. zolang de Nederlands Gereformeerde Kerken vasthouden aan de huidige ruimte in de leer en het toezicht daarop, is een verdere verkenning niet zinvol; het verrichte onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat het momenteel niet mogelijk is op een verantwoorde manier met de Nederlands Gereformeerde Kerken tot eenheid te komen in gebondenheid aan de leer van de belijdenis naar de regels van een gereformeerde kerkorde.'

8.2. De brief van Berkel

De Synode van Berkel nam niet alleen besluiten t.a.v. & Nederlands Gereformeerde Kerken, ze besloot ook een brief te zenden aan de eerstkomende Landelijke Vergadering van de NGK. Ik rond dit derde artikel af met een aantal citaten uit deze brief.

'Het eerste dat wij u willen schrijven is dat wij heel graag vrijmoedigheid hadden gevonden om met u over te gaan tot landelijke samensprekingen die kerkelijke eenheid beogen. U bent niet uit ons hart en onze aandacht geweest sinds de breuk in de jaren 1966-1970. En nog delen wij in veel opzichten verbondenheid aan en liefde voor het evangelie van onze Heiland. Het is dan ook met veel verdriet als wij u zeggen dat er in de huidige situatie voor ons geen goede basis is voor landelijke samensprekingen. Over de vraag hoe u en wij kerk van de Here Jezus menen te moeten zijn, verschillen wij te zeer.'

De brief noemt dan een aantal verschilpunten, zoals ze hierboven uitvoerig aan de orde zijn geweest, en vervolgt:

'Wij begeren de eenheid van Gods kinderen keel sterk, maar wij begeren die eenheid nog steeds op geen andere manier dan in gebondenheid aan de leer van de Schrift en naar de regels van een gereformeerde kerkorde.

Wij hopen en bidden dat bij u diezelfde begeerte m g groeien en dat van uw kant de bereidheid wordt uitgesproken omweg te nemen wat door ons in het besluit van de synode als verhindering is aangewezen voor verdere contactoefening op landelijk niveau: "voor voortgaande contacten in het kader van het zoeken van kerkelijke eenheid is de bereidheid tot binding aan de leer van de Schriften, samengevat in de gereformeerde belijdenis en tot een samenleving naar de regels van een gereformeerde kerkorde, een essentiële voorwaarde".

Het slot van de brief luidt:

'Broeders, wij zien niets liever dan dat wij elkaar op deze weg weer kunnen ontmoeten en spreken. Aan het eind van de zitting waarin wij onze besluiten genomen hebben, is het gebed opgegaan naar de HERE of Hij zo in uw harten wil werken dat u de verhindering op de weg naar verdere contacten wegneemt. Daartoe roepen wij u door middel van deze brief op. Het zou een daad van oecumenische betekenis zijn temidden van zoveel verscheidenheid onder Gods kinderen, wanneer u naar binnen en buiten toe zou kiezen voor eenheid in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenis en naar de regels van een gereformeerde kerkorde. Daarop hopen en daarvoor bidden wij.'

Bij dit gebed willen we ons van harte aansluiten.

¹ In deze artikelen maken we van de volgende afkortingen gebruik:

AKS – het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven, de kerkorde van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

CCS – de Commissie voor Contact en Samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

DKE – Deputaten Kerkelijke Eenheid van de Gereformeerde Kerken.

GK – De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

NGK – De Nederlands Gereformeerde Kerken.

² Het aanvullend rapport over de NGK is te vinden in *Acta Berkel*, pag. 337-342.

³ We laten het tweede deel van art. 17 AKS hier buiten beschouwing; dit handelt over hen die beroepbaar gesteld zijn en is voor ons op dit moment niet van betekenis.

⁴ Zie *Acta Berkel*, pag. 340.

⁵ Zie *Acta Berkel*, pag. 339.

⁶ T.a.v. deze formulering valt wel de vraag te stellen of hier niet de oude zaak van het 'quia' en 'quatenus' weer om de hoek komt kijken: aanvaarden we de belijdenis 'quia' (= omdat) ze overeenstemt met Gods Woord; of 'quatenus' (= voorzover) ze overeenstemt met Gods Woord. De NGK-formule 'krachtens hun overeenstemming' is m.i. niet duidelijk en laat beide mogelijkheden op zn minst open.

⁷ Zie *Acta Berkel*, pag. 339 en 341.

⁸ Zie *Acta Berkel*, pag. 341.

⁹ Zie *Rapport DKE*, pag. 107.

¹⁰ Zie *Acta Berkel*, pag. 334.

¹¹ Zie *Acta Berkel*, pag. 335.

¹² Zie *Acta Berkel*, pag. M 2

¹³ t i e voor een kleine tekening van deze bespreking: *Acta Berkel*, pag. 128/9.

¹⁴ Zie *Acta Berkel*, pag. 126/7.

W.L. de Graaff

Nieuw uitgekomen

Twee CD's uit de kring van de Canadian Reformed Churches.

Sing to the Lord, het k m van 'The Children of Asaph' zingt Psalmen van David op de melodieën van Calvijn. Duur: 54:43 minuten.

God's Truth Abideth Still, een verzameling van psalmen en liederen gezongen door een aantal Canadese koren, afgewisseld met samen-

zang. Op beide CD's wordt de zang muzikaal verfraaid door o.a. Harm Hoeve (orgel) en Noortje van Middelkoop (panfluit). Duur: 71:55 minuten.

Church Music & Records, Neerlandia, Alberta, Canada.

De CD's zijn te bestellen via een zogenaamd 'Toll Free Order Number' (gratis bestelnummer) ☎/fax 1-800-563-3594, f 39,90 per stuk.

What the Spirit Says to the Churches, geschreven door Jerome M. Julien.

De auteur wil met dit boek laten zien dat de Openbaring van Johannes geen minutieuze beschrijving geeft van wat er in de toekomst allemaal gaat gebeuren. Veeleer is Openbaring een boek dat laat zien dat God bezig is Zijn beloften te vervullen, aldus de auteur.

Inheritance Publications Neerlandia, Alberta, Canada, \$ 14,- (107 blz.).

Samuel Rutherford en zijn vrienden, door Faith Cook. De schrijfster portretteert twintig mensen die een warme relatie onderhielden met deze Schotse presbyteriaanse predikant (1600-1660), die vooral door zijn brieven bekend werd. De Groot Goudriaan, f 29,90 (156 bh.).

AKKOORD VAN KERKELIJK SAMENLEVEN

M. te Velde

D document

Ons blad publiceert deze maand enkele artikelen van *drs. J.J. Burger* over onze verhouding tot de *Nederlands Gereformeerde Kerken*. Daarin komen **herhaaldelijk passages ter sprake uit het 'Akkoord van kerkelijk samenleven'** dat sinds 1982 als kerkorde van de NGK fungeert.

Nu zullen maar weinig mensen direct een exemplaar van dit AKS bij de hand hebben. Het leek ons daarom goed om in *De Reformatie* eens enkele belangrijke gedeelten uit het AKS integraal een plaats te geven in de rubriek 'Document'.

Buiten en Schipperheijn in Amsterdam drukte in opdracht van de NGK het AKS in de vorm van een klein boekje. Het heeft op de titelpagina de vermelding 'Breukelen 1982' en omvat 31 bladzijden.

Voorzover bekend bestaat er nog geen nieuwere editie.

De structuur van het AKS lijkt veel op die van de klassieke gereformeerde kerkordes, maar het heeft op één punt een andere volgorde: deel 1: de diensten (= de ambten) deel 2: het opzicht over de leer en de eredienst deel 3: de tucht

deel 4: de kerkelijke vergaderingen

Hier zijn dus de bepalingen over vergaderingen en kerkverband van de tweede naar de vierde plaats verschoven.

Het AKS telt 40 artikelen en is dus nog beknopter dan onze kerkorde die 84 artikelen heeft. Een bijzonderheid is de uitvoerige preambule

die aan de artikelen voorafgaat. Deze 'Verklaring' was vooral nodig omdat niet alle kerken de artikelen van het AKS wilden aanvaarden. Via de Verklaring is uitdrukkelijk gewaarborgd dat die 'bezwaarde' kerken toch blijven behoren tot het Nederlands-gereformeerde kerkverband.

Deze week drukken we de 'Verklaring' af en de artikelen 31, 34 en 35 over de kerkelijke vergaderingen en haar besluiten. Volgende week geven we de stukken over de binding aan de drie formulieren van eenheid.¹

Onze hartelijke dank gaat uit naar de heer D. Smits te Vlaardingen, archivaris van de NGK, die ons diverse gegevens en stukken ter informatie verschaft.

Verklaring

De kerken, door haar afgevaardig-

den bijeen in landelijke vergadering, betuigen haar onderlinge verbondenheid door het afleggen van de volgende verklaring:

1. Verklaring

Na al wat de gemeenten van de Here in de loop van de jaren en eeuwen in dit land hebben ondervonden door vervolging, overheidsbemoeiing, misleiding van de geesten, reglementen-heerschappij en synodehiërarchie is het nu eens te meer haar hartelijke begeerte om onder de genadige bescherming van haar Heer en Heiland Jezus Christus, temidden van de verwarring van de tijd, in goede vrede en gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift, met elkaar te leven onder de enige heerschappij en leiding van het Hoofd van de kerk, onze Zaligmaker.

Zoals sedert de dagen van de Reformatie in de 16de eeuw de eenheid van de kerken allereerst en ten diepste bestond in hetzelfde geloof, in de gehoorzaamheid aan het Woord van God en in de gemeenschappelijke belijdenis, zo willen de Gereformeerde Kerken in Nederland, die in deze vergadering bijeen zijn, elkaar als opnieuw beloven zich gevend eerst aan de Here en ook aan elkaar zich aan het Woord van God en aan de belijdenis van de kerk van alle eeuwen te houden. Zij verklaren in dat belijden van de Waarheid van de Heilige Schrift, zoals in de drie Formulieren van Enigheid is uitgedrukt, haar eenheid en de grond voor haar samengaan te vinden. Zij beloven ook, elkaar bij te staan in de strijd voor de Naam en de eer van de HERE, zich voegend naar het Schriftuurlijk onderwijs voor een geordend kerkelijk samenle-

ven, **opdat** zij ook in de inrichting van het kerkelijk leven de wegen van het verbond van de HERE nagaan houden, niet in **tiranieke eenheidsdwang**, maar in **vrijheid** van Christus, in de **eenheid van de Geest van God**, die **samenbindt in gehoorzaamheid aan Zijn gebod**, in liefde tot **God** en de **naaste**.

Zij begeren zo ook in deze dingen als één in Christus naar buiten op te treden met de bede dat alle in **z-lijdenis** en leven waarlijk gereformeerde kerken en allen die de HERE vrezen en **Zijn** getuigenissen kennen (**Psal 119 : 79**), zich met hen voegen tot één gemeenschap, één van zin en één van gevoelens (**1 Cor. 1 : 10**), door de Geest van onze **God**.

2. Uitspraak

De kerken spreken uit, dat het al of niet **aanvaarden** van het (een) kerkelijk akkoord geen oorzaak van **breuk** of verwijdering **mug** zijn tussen gemeenten die één zijn in geloof en belijden.

3. Verzoek

De kerken verzoeken alle gemeenten die bezwaren hebben tegen **aanvaarding** van het (een) Kerkelijk akkoord zich zoveel mogelijk te richten naar hetgeen met de meeste stemmen goedgevonden wordt, en inzonderheid **haar medewerking** te verlenen **aan** en haar stem te doen horen op de gemeenschappelijke vergaderingen, ook al **kun** voor hetgeen daar wordt besloten **geen medeverantwoordelijkheid** worden gedragen.

AKS Artikel 31

1. Eendrachtig samenwerken

De kerken, die van Christus zijn, werken eendrachtig **samen**. Zij wekken elkaar op **het Woord van God** te bewaren en te blijven bij de leer van de kerk naar de 'Formulieren van Enigheid'. **Zij** helpen en dienen elkaar en behartigende zaken die zij gemeenschappelijk hebben. **Zij** mogen daarbij niet over elkaar heersen, maar zullen geduld met elkaar hebben en samen **&** tijd van

God verwachten waarin **Hij** de weg duidelijk zal maken.

2. Regionale en landelijke vergaderingen

De kerken komen door afgevaardigden bijeen in regionale en landelijke vergaderingen. Deze vergaderingen dragen geen blijvend karakter, maar zijn tijdelijk en houden op te bestaan zodra zij gesloten zijn. Zij worden samengeroepen door de kerk die door de laatste gehouden vergadering daartoe werd aangewezen. Van genomen besluiten zal nauwkeurig aantekening worden gemaakt.

AKS Artikel 34 Bekrachtiging en nakoming van besluiten

Een besluit van de regionale of landelijke vergadering zal door de plaatselijke kerken bekrachtigd worden en in onderlinge liefde nagekomen, tenzij dit besluit strijdig bevonden wordt met de Heilige Schrift of ook als het niet overeenstemt met het Akkoord van kerkenlijk samenleven.

De kerk die een besluit niet **zkrachtigt** om bovengenoemde redenen, of niet kan uitvoeren om redenen die het welzijn van de gemeente betreffen, zal hiervan aan de zusterkerken rekenschap geven.

AKS Artikel 35 Beroep op meerdere vergaderingen

Het is geoorloofd zich van een besluit van de kerkeraad op de regionale vergadering, of ook van een besluit van de regionale vergadering op de landelijke vergadering te beroepen. Naar de verkregen uitspraak zal men zich voegen, tenzij dit niet recht zou zijn voor God. In elk geding is slechts één beroep mogelijk: tegen een besluit dat de leer der kerk of tucht over een dienaar des Woords betreft staat echter beroep open tot op de landelijke vergadering.

W.L. de Graaff

Nieuw uitgekomen

Op basis van gelijkwaardigheid, een bundel over migrantenkerken in Nederland, onder redactie van H. Roswijk. Stilgestaan wordt bij de vraag wat geschiedenis en de aard zijn van niet-inheemse christen-gemeenschappen. Kok Kampen (94 blz.).

Thuiskomen in de kerk. Een boekje over mensen met een verstandelijke handicap in de kerkelijke gemeente. Het geschrift is geschreven door Inge Pauw-Olden en staat onder redactie van o.a. M.J. de Jong. Kok Kampen, f 10,- (64 blz.).

Zorg dragen, een deel uit de 'Lindeboom-reeks' met het thema: Naar een christelijke visie op zorg. In hoeverre speelt eigen identiteit een rol bij de manier waarop een hulpverlener tegen patiënten aankijkt?

Het boek is onder redactie van B.S. Cusveller tot stand gekomen. Buijten & Schipperheijn, f 23,90 (101 blz.).

Natuurgeneeskunde in het licht van de Bijbel, door Ineke van den Berg, als (vrijgemaakt) gereformeerd kerklid o.a. bezig met algemene natuurgeneeskunde, iriscopie en klassieke homeopathie. Ze stelt in het boek de vraag of christenen wel of niet gebruik mogen maken van natuurgeneeswijzen. Kok Voorhoeve, Kampen, f 18,90 (84 blz.).

Meditatief

'Van het vredeoffer zal hij het vet brengen als vuuroffer voor de HERE: & hek vetstaart, die hij dicht bij de ruggegraat moet afsnijden, het vet dat de ingewanden bedekt, en al het vet dat op de ingewanden ligt.'

Leviticus 3 : 9

Ik griezelen ervan, van vet. Mijn kinderen ook, elk spoortje vet snijden en af en schuiven ze naar de rand van het bord.

'Gij zult volstrekt geen vet eten.' Zo staat het in de wet van Mozes, en wat mij betreft mag dat een wet zijn die niet vervuld is in Christus. Je zou denken: dit is een wet waar geen enkele Israëliet moeite mee zou hebben: het vet is voor de HERE. De vetkwabben van het offerdier moesten er precies afsnijden en het helemaal op het vuur gooien, voor de HERE. Het walmde omhoog. Je bent het liever kwijt dan rijk.

Cholesterolgehalte

Is het vet een afdankertje?

Of is het misschien een gezondheidsadvies van de HERE als Hij zegt: 'gij zult volstrekt geen vet eten' (Leviticus 3 : 17). Beschermde de HERE daarmee het cholesterolgehalte in zijn zorg voor de volksgezondheid?

Mam, mag ik het vet?

Allereerst: 'volstrekt geen vet eten' houdt in: bij de offers die je brengt mag je zelf geen vet eten. In het dagelijkse leven was het wel toegestaan om zelf vet te eten. In feite was vet in die tijd juist een lekkernij. De vetkwabben schoof je niet opzij, maar waren juist het lekkerste.

De HERE stelt er prijs op dat we bij het offeren Hem niet de afdankertjes toeschuiven, maar het beste.

Feest

Dit is vooral opmerkelijk tegen de achtergrond van het vredeoffer. Behalve de brandoffers (toewijding aan God, levensheiliging), waren er zondoffers (verzoening door het bloed van Christus). Maar daarnaast had je ook vredeoffers: offers die je bracht als je wat te vieren had. Feestoffers. Bij brandoffers was het Rele offer voor God. Bij zondoffers was er een gedeelte voor de priesters. Bij vredeoffers ging het grootste stuk naar de familie die het offer bracht. Je at het zelf op met je gasten! Een grote barbecue bij de tempel. Gezellig.

Bij dit vredeoffer waren de regels wat ruimer dan bij andere offers. Bij een vredeoffer mocht je ook vrouwelijke dieren gebruiken; je mocht dus zelf een groot gedeelte eten; je at er zelfs gezuurd (dat is lekkerder) brood bij; soms mocht je een gebrekkig dier gebruiken (Leviticus 22 : 23). Kortom: de grenzen waren ruim, de HERE stimuleert het om van het offeren een feest te maken.

Maar vergeet het niet: het blijft om de grootheid van God draaien.

Het Avondmaal een fuif

Ik denk nu aan de avondmaalsviering in Korinte (1 Korintiërs 11). De avondmaalsviering was daar 100 keer uitbundiger dan bij ons. Het liep zelfs uit op complete fuiftoestanden, met dronkenschap en oneerlijke verdeling. Daarom wekt

Paulus de gemeente op om bij alle feestelijkheid wel het lichaam te blijven onderscheiden: het lichaam van de Here Jezus. Daar gaat het om!

De Here laat ons genieten van het leven. Hij geeft ons een ruime, christelijk vrijheid. Geniet ervan. God ziet dat graag. We hebben een belofte van een grootse toekomst, een nieuwe hemel en aarde. Het is helemaal goed tussen God en ons, de vrede is getekend door het bloed van Christus. Geniet van het leven. Maar het vet is voor Hem.

Vraag

He geef ik eigenlijk tijdens het feesten de Here de eer als belangrijkste gast?

JE BENT EEN RUND ALS JE MET GODS WAPENRUSTING STUNT

Jonge-mensen moordenaar 1

In Groningen, de stad waar ik vandaan kom, staat een groot openluchtzwembad: 'de Papiermolen'.

Om er vanaf mijn ouderlijk huis te komen moet je **eerst** een weggetje af lopen of fietsen: '**het Papiermolenlaantje**'.

Dat weggetje ligt een beetje buiten de bebouwing en loopt langs een paar sportvelden die door vele bomen en struiken omgeven zijn.

Als je daar loopt of fietst, bevind je je al met al **behoorlijk** uit het zicht van iedereen. Ook al omdat er geen straatverlichting is.

Je kunt je dus **wel** voorstellen dat het niet altijd zo **plezierig** is om daar 's **avonds** laat in je eentje langs te fietsen.

Toen ik een jaar of twaalf **was** – herinner ik me nog goed – is in de omgeving van dat **Papiermolenlaantje** iets afschuwelijks gebeurd: in een tijd van, pakweg, een paar maanden, werden er drie jonge mensen dood aangetroffen. Vermoord, w bleek later.

Je kunt je voorstellen wat voor reactie dat toen opriep bij mijn ouders: 'jij komt 's avonds niet meer alleen de deur uit en zeker niet daarlangs'. Dat laatste hadden ze er niet bij hoeven te zeggen, want ik durfde daar **sowieso** niet meer langs.

Dat ik bang **was en** mijn ouders zo reageerden, **zul** jij volstrekt logisch vinden, denk ik.

Wie zou zijn kinderen nu blootstellen aan het risico om in handen van een moordenaar te vallen???

Wie zou daar als jongere niet bang voor zijn???

Jonge-mensen moordenaar 2

Je zult het misschien raar vinden wat ik nu schrijf, maar eigenlijk be-

vind jij je als jongere je op dit **moment** in zo'n gevaarlijke **levensbedreigende** situatie.

Als christen-jongere ben je op weg naar de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. Je bevind je – zou je kunnen zeggen – op '**het hemellaantje**'. Da's een smal weggetje – daar **staat** 'ie om bekend – **maar** nu blijkt ook nog eens een keer dat de duivel achter struiken en bomen je ligt te beloeien, en probeert je van het leven te beroven.

Misschien vind jij dat wat overdreven, maar 't is wel zo.

Johannes noemt ergens de duivel letterlijk een '**(jonge-)mensenmoordenaar**' (Jo. 8,44). En **Petrus** vergeeft **hem** met een **roofdier** dat op jacht is om **(jonge)** mensen te verblinden (1 Pe. 5,8).

En dat doet 'ie op een hele slinkse manier en uiterst **geraffineerd**.

Beroepskiller van formaat

In Ef. 6: 12 wijst Paulus op het raffinement en levensgevaarlijke **werk** van de duivel: 'Je hebt niet te vechten tegen mensen van vlees en bloed, maar tegen geestelijke krachten en de heersers van deze duistere wereld'.

Met andere woorden: Als christen-jongere heb je niet te maken met een gevecht van man-tegen-man. Vechten is nooit leuk, maar een eerlijk gevecht, dat zou nog te overzien zijn.

Maar zo'n **gevecht** is het gevecht, dat jij als christen-jongere in dit leven hebt te voeren, niet. Je hebt niet te maken met een **mens** maar met een duivelse, onzichtbare **geest**, die ook nog eens een keer vele handlangers-geesten erop na houdt. En die met **zijn** allen niets liever willen dan **proberen om jou** als jonge gelovige heel geraffineerd van God los te weken.

En daarbij hebben ze geweldig veel mogelijkheden tot hun be-

W wandelen met God

schikking, waarschuwt Paulus. **Bovenmenselijke krachten** schakelen ze in bij hun pogingen om jou van God los te weken.

Het duidelijkste voorbeeld daarvan is misschien, dat ze in staat zijn om hun werk zo te doen dat jij niks in de gaten hebt!

Misschien zeg je – na wat je **zojuist** allemaal hebt gelezen – en ik zou me dat best kunnen **voorstellen**, 'ik vind het wel wat **zwaar** allemaal, wat overtrokken; ik ben lid van de kerk, kan er in alle vrijheid naar **toe** gaan en zo **kan ik nog heel** wat **opnoemen**; ik vind het dus **wat** overdreven'.

Toch is dat het niet. De duivel is **namelijk** niet alleen super machtig, maar hij gaat ook **nog** eens een keer geweldig geraffineerd te **werk**. In vers 11b heeft Paulus het over 'verleidingen'. Dat slaat in de Bijbel altijd op listige streken, gemene en sluwe methoden. **Denk** bijvoorbeeld maar eens aan die gemene **truc** van satan in het paradijs: net doen alsof hij God **naspreekt**, maar op het beslissende punt **er** net even van afwijken.

Jongeren die in God geloven kan de duivel niet uitstaan. 'De jeugd heeft de toekomst' – dat geldt – menselijkerwijs gesproken – ook in **de** kerk. Natuurlijk kan hij jongeren niet in een keer van dat geloof afpraten. Daarom gaat 'ie heel geleidelijk en heel geraffineerd te werk: hij doet het w dat jij het niet in de gaten hebt. Da's de duivel ten voeten uit.

Bewijzen?

In 1900 gingen nog 98 van elke 100 Nederlanders naar de **kerk**.

In 1920 waren dat er nog maar 92.

In 1960: 82.

In 1980: 59.

In 1987: 51.

En nu in 1997 gaat al meer dan de helft van **alle** Nederlanders niet meer naar de kerk. En dat binnen 100 jaar!

En **kijk** 'es **naar** onze eigen vrijge-**maakte** kerk. In 1996 hebben – naast een hele **groep** belijdendeleden – 179 doopleden onze kerk verlaten zonder zich bij **een** andere kerk aan te sluiten.

Het **grootste** gedeelte daarvan **zullen**, vermoed ik, jongeren geweest zijn. 179, da's een kleine kerk vol! En staar je niet blind op deze cijfers. **Kerk**-c.q. **geloofsverlating** is een proces. Het **komt** eraan, als **alles zo voor het oog nog op de oude voet doorgaat**.

Bewapening van formaat

Ik schrijf dit niet om jou bang te maken, of om je in de put te praten, of de zweep er **eens** over te willen leggen.

Maar omdat ik het zo belangrijk vind.

Omdat ik weet van het verdriet dat **kerk**-en **geloofsverlating** met zich meebrengt. Verdriet bij ouders, familie, vrienden en broeders en **nisters**.

Omdat ik het gevaar **van** deze tijd zelf maar al te goed ervaar.

Maar ook – en dat is misschien nog wel het **belangrijkste** – omdat ik julie wil **wijzen** op **Gods** wapenrusting en wat voor enorm vertrouwen je daarin mag hebben.

Als je van al die slinksheden en gemeene streken van de duivel hoort, zoals zonet, dan zou je d'r haast bang **van** worden: 'hoe kan ik ooit tegen zoveel bovenmenselijk geweld op?'

Paulus stelt je in Efeziërs 6 eigenlijk direct gerust. Nadat **hij** de geraffineerde aanvallen **van** de duivel heeft beschreven, **dringt** hij er bij zijn lezers op aan: 'doe de wapenrusting van God aan' (vs. 11).

Daarmee wil hij je **herinneren** aan het Oude Testament en dan met name aan het **boek** Jesaja. (Je **kunt** dat ook wel zien aan de teksten die in je bijbeltje onder aan dit hoofdstuk staan vermeld: zo'n 60% daarvan komt uit Jesaja!)

In de tijd waarin Jesaja leefde, verkeerde het volk **Israël** ook in een behoorlijk **ernstige** situatie. Van alle kanten drongen **vijanden** op, en een **groot** gedeelte van het volk **was** al als slachtoffer gevallen.

Maar op een gegeven ogenblik kwam er een moment dat de Here

dat niet langer kon aanzien. God **trok** zijn wapenrusting aan. Hij Zelf greep in!

En wie **kan** daar tegenop?

Dat vertrouwen mag jij er vandaag ook op na houden.

Jij kunt namelijk ook beschikken over Gods wapenrusting!

God leent om zo te **zeggen** jou Zijn eigen wapens uit, waarmee jij je kunt verdedigen tegen de **aanvallen** van de duivel.

Niet voor **niets** heeft Paulus het even later ook over het '**zwaard van de Geest**'.

Een betere wapenrusting dan deze goddelijke is er niet te vinden.

Paulus houdt je hier een harnas **voor**, waarmee je absoluut die **jonge-mensen** medenaar de rest **van** je leven van je af kunt houden.

Dan moet je hem wel aantrekken, **natuurlijk**.

Bid en lees

Uit wat Paulus verderop in zijn **brief** **schrijft**, **kun** je opmaken dat hij bij Gods wapenrusting vooral denkt aan de Bijbel en aan bidden (vs. 17-8).

God heeft jou Zijn Woord gegeven. De **Bijbel**. Je zou het misschien niet **zeggen**, **maar** da's een heel belangrijk wapen.

Je ziet dat **bijvoorbeeld** aan de geschiedenis van de verleiding van **Jenis** in de **woestijn** (ML 4).

Ook daar deed de duivel het **weer** **verschrikkelijk** geraffineerd: 'Mees-ter, als U Gods Zoon bent, zeg dan dat deze stenen **broden** worden'.

Daar zat immers wel iets **waars** in: Jezus was inderdaad Gods **Zoon** en Hij kon makkelijk stenen in broden veranderen. Alleen... God had daar niets over **gezegd**. Maar dat zei de duivel er niet bij!

Maar Jezus trapte daar gelukkig niet in. Hij weerstond de duivelse verleiding. En de manier waarop Hij dat toen deed is voor jou en mij, gelet op **waar** we het over hebben, **heel leerzaam**. Jezus bestreed de duivel met de **Bijbel**: '**Er staat geschreven**: niet **alleen** van brood zal de mens leven, maar van eik woord, dat uit de mond van God klinkt', is zijn reactie.

En toen de duivel het nog eens probeerde, nam Jezus hetzelfde wapen opnieuw ter hand: 'er **staat ge-**

schreven: U zult **de Here** uw God niet verzoeken'.

En **ook** de genadeklap werd met het 'zwaard van de **Geest**' **gegeven**: 'Ga weg, duivel, er staat **immers geschreven**: de **Here**, uw God, zult u **aanbidden** en **Hem** alleen dienen'.

Toen liet de duivel Jezus met rust: tegen dat wapen kon hij niet op! Daaraan zie je hoe het woord **van** God het wapen bij uitstek is om de duivel te weerstaan. Met dat woord **kun** je hem de mond **snoeren** als 'ie probeert van **God** los te weken. **Probeer** daarom regelmatig voor **jezelf** in de **Bijbel** te **lezen**. Ik weet best dat dat niet gemakkelijk is. Maar 't is belangrijk. En als **bijbellezen** je **niks** zegt of je het niet begrijpt, vraag je ouders, ouders van vrienden, onderwijzers, ambtsdragers, mensen **die** je **vertrouwt** er dan naar. Zoek **boekjes** bij de Bijbel die je **aanspreken**.

Datzelfde geldt ook **voor** het bidden. Zonder gebed had Jezus het leven op aarde nooit kunnen volhouden.

...midden in de drukte **van** zijn werk zocht **Hij** in **alle rust** contact met Zijn Vader (Mk. 1,35).

...vlak voordat Hij belangrijke **beslissingen** nam, bad Hij eerst tot God (Lk. 6,12).

...toen verschrikkelijklijden en verdriet dat Hem te wachten stond zich in **alle** heftigheid aan **Hem** opdrong, ging Hij bidden (Mt. 26,36).

Daaraan zie je wat een belangrijk onderdeel van je wapenrusting bidden is. Vergeet die dan ook niet te gebruiken. Praat erover, **oefen** jezelf erin, doe het samen, alleen, maar doe het, **alsjeblieft**.

Je bent een **rond** als je met Gods **wapenrusting** stunt.

Met **Gods** wapens bij de hand ben je **tegen** de duivel bestand.

Rechtvaardiging als feit

Achtergronden

Ukent waarschijnlijk het **beeld** van **Feit**, **Geloof** en **Ervaring**, die **eens** samen op een muur **liepen**. **Feit** **liep** stevig door, zonder rechts of links te gaan en zonder om te kijken. **Geloof** volgde hem en alles ging goed, zolang hij **Feit** in het oog hield; maar zodra hij zich **zorgen begon** te maken over **Ervaring** en omkeek om te zien, waar hij bleef, verloor hij zijn evenwicht en viel van & muur af en die arme **Ervaring** tuimelde ook naar beneden.¹

Heilzaam

Hier vinden we Watchman Nee op zijn sterkst. Hij kan indringend schrijven over de bevrijding die Christus heeft bewerkt. Er waren ook in zijn dagen maar al te veel christenen die door eigen prestaties hun eigen heil trachtten te verdienen. Dit hadden ze nog overgehouden uit het boeddhisme. Men was geleerd dat het hoogmoedig was om te zeggen dat je zeker was van je redding. Dat kan nog steeds gebeuren. Als in de kerk al te zeer de nadruk wordt gelegd op wat we allemaal voor God moeten doen. Het moet toch te denken geven als een preek over de rechtvaardiging door het geloof alleen, getuige het aantal reacties, als een verademing komt! Goddank, wanneer dit evangelie via Watchman Nee opnieuw ontdekt wordt.

Kostbaar Bloed

Enthousiast klinkt het door in de geschriften van Watchman Nee: rust nou toch eindelijk eens in dat

geweldige feit. Met een aanstekelijke blijdschap verkondigt hij: 2000 jaar geleden is iets geweldigs gebeurd! Christus stierf niet voor zichzelf, maar plaatsvervangend. Het Bloed² van Christus voldoet helemaal aan de eisen die God stelt. Zijn Bloed rechtvaardigt ons voor God in de vergeving van al onze zonden. Als God het Bloed aanvaardt als betaalmiddel, is het zeker dat je schuld is betaald.³ Ga niet op je ervaring af. Maar richt je op dat feit van 2000 jaar geleden. Soms lijken de zonden machtiger te zijn dan het Bloed van Christus, maar laat je niet verlammen door het besef van schuld en zonde. Breng je schuldige geweten tot rust door de waarde van het kostbare Bloed te onderkennen. Je schuldbesef moet verdwijnen, zodat je tegenover God geen kwaad geweten meer hebt. De weg naar God via het Bloed is altijd open. Geen aanklager kan je nog tegenhouden. Biedt daarom weerstand tegen de satan die voortdurend ons geweten beschuldigt, door je te richten op je Advocaat sinds 2000 jaar.⁴ Het is

niet nodig om God te smeken om dit verlossingsgeschenk. Ik hoef er niet om te vragen, het is een feit om in te rusten.⁵ Het enige wat we moeten doen is geloven.⁶

Rusten in een feit

Watchman Nee spreekt voortdurend over de rechtvaardiging als feit. Hij heet zelf een indrukwekkende ervaring gehad bij het lezen van Romeinen 6: 'ik ben in Christus van zonde vrij'. Wie Christus heeft aangenomen, is in één keer volmaakt rechtvaardig. Voor alle duidelijkheid: Watchman beweert nergens dat deze rechtvaardige geen zonde meer doet. Integendeel, dat ontkenst hij stellig.⁷ Maar we moeten rusten in het feit dat je rechtvaardig bent in Christus. Dat moet vaststaan: je bent nu rechtvaardig, en daarmee uit. Je hebt voor Christus gekozen, je bent gelovig, je leven in Christus is een feit. Watchman Nee benadrukt heel sterk de voltooide tijd. Het gaat z.i. niet om beloften maar om feiten.⁸

Toeïegening

Een christelijk gereformeerd broeder hoorde ik de volgende opmerking maken: 'het verbaast me niets dat die Watchman Nee zo aansluit bij jullie vrijgemaakten. Bij hem ontbreekt wat altijd een zwakte bij jullie is geweest: de toeïegening van het heil. Aan een feit valt niets meer te veranderen, dat is gewoon zo. Jullie zijn de beloften als feiten gaan zien, door geen duidelijk onderscheid te maken tussen het hebben van de belofte en de beloofde zaak'. Of deze broeder gelijk heeft laat ik nu rusten. Ik houd het maar even bij Watchman Nee. Het is

waar dat hij zo eenzijdig de **nadruk** legt op het feit **van** de rechtvaardiging, dat er nauwelijks **ruimte** overblijft **om** gerechtvaardigd te **worden**. Ik bedoel dit: omdat de vergeving een feit is, **functioneert die niet echt meer**. De vergeving van de zonde als dagelijkse activiteit mist helaas. Zelfs in Laet **ons Bid** heb ik tevergeefs gezocht **naar** een **bespreking** van de dagelijkse bede uit het volmaakte gebed: vergeef ons onze schulden. Watchman Nee spreekt **herhaalde malen van** een crisis die iedere gelovige moet doormaken. Maar een proces **van** berouw, schuld **belijden**, en vergeving ontvangen, blijft jammer genoeg buiten **beeld**.⁹ Misschien heeft dit te maken met zijn overtuiging dat wij **geen zondaars zijn** omdat wij **zondigen**, maar **dat** wij zondigen omdat wij zondaars **zijn** in Adam. Is er **dan** nog wel sprake van reële, persoonlijke **schuld**?¹⁰

Ik in Christus

Ik **noemde** het de **kracht** van Watchman Nee dat hij het feit van Christus' **sterven voor ons de volle nadruk** geeft. Maar **ook** het 'ik in Christus' **wordt** door hem als feit voorgesteld. **Toen** Jezus stierf, sterven wij allen, omdat wij in Hem waren. Het is een historisch feit (2000 jaar geleden) dat ik met Jezus ben **gekruisigd**. En daar ligt **mijn moeite**. **Mijn** rechtvaardiging wordt **als** feit in het verleden voorgesteld dat ik moet accepteren. Dit in plaats van een belofte die ik gelovig **omhels**. Maar om met W. van 't Spijker te spreken: 'ik val niet terug op een eenmaal geschiede rechtvaardiging, maar op de belofte, waarin God zich altijd **weer** opnieuw presenteert als de vergevende God'. "De rechtvaardiging blijft van kracht en is een **levende verhouding**. Je bent rechtens **vrij** van zonde (Rom. 6 : 7). Dat geeft die verhouding aan. Het **heilsfeit** op Golgotha komt naar me toe in de vorm van een belofte die **voortdurend omhelzing vraagt**. Zo ontmoet ik de levende **Christus**. Inderdaad,

het 'ik in Christus' is **een** voluit bijbelse waarheid! Maar **onze** rechtvaardiging is geen 'los cadeau' dat je eens van Christus **kreeg** en **nu binnen hebt**.¹² Christus zelf is je rechtvaardiging in eigen persoon, iedere dag weer. Je hebt die rechtvaardiging als je Christus aangrijpt. Wij worden iedere dag **weer** naar de troon van de genade gedrongen om steeds **opnieuw** barmhartigheid te **vinden** (Heb. 4 : 16). Dat zal **Luther** bedoeld hebben met: 'het is een voorrecht altijd **weer opnieuw** beginnen'. De **rechtvaardiging** is voor een christen dus nooit achterhaald: dat was toen en **toen**, die status aparte heb ik binnen. Wij hebben **alles in Christus**! En Christus is door **zijn** Geest nog volop bezig dit alles (de afwassing van **al** onze zonden) ons **eigen** te maken! **Helaas** brengt Watchman Nee de Heilige **Geest** hier **bewust** niet ter sprake.¹³ Dat brengt ons bij **zijn** onderscheiding tussen Bloed en Kruis.

Bloed en Kruis

Hoe komt **Watchman Nee** tot zijn strikte onderscheid tussen Bloed en **Kruis**?¹⁴ Hij wil duidelijk **maken** dat met de vergeving van de zonden slechts de helft is **gebeurd** (half heil!). **Christus** heeft meer gedaan **dan** alleen **zonden** vergeven. Hij heeft ook het nieuwe leven verdiend. Het Bloed bevrijdt je van de zondeschuld, het Kruis **bevrijdt** je van de macht van de zonde. Het Bloed neemt **mijn zonden** weg, maar het Kruis neemt de zondaar weg!¹⁵ Het Bloed verlost me van wat ik gedaan heb, het Kruis **van** wie ik ben. Het Bloed **reinigt** ons van wat **wij** hebben gedaan, **het** Kruis bevrijdt ons van wat wij **zijn**. Het Bloed neemt onze **zonden** weg, terwijl het Kruis onze neiging tot zondigen in de wortel **aantast**.¹⁶ Het Bloed kan wel mijn **zonden** wegnemen, maar niet mijn 'oude mens', daar is het Kruis voor **nodig**. Het Bloed neemt mijn zonden weg, maar het **Kruis** **maakt** een einde aan het bestaan **van de zondaar**, **zo begint een nieuwe schepping**.¹⁷

Deze leer sluit naadloos aan bij het onderwijs van de Keswick-beweging.¹⁸ Er **wordt** gesproken van twee opeenvolgende verlossingen. Het eerste werk is de verlossing van de schuld van de **zonde**. Het tweede werk is de bevrijding van de **kracht** of macht van de zonde. Het eerste werk duidt Watchman Nee aan met Bloed, het tweede **werk** noemt Hij Kruis. En deze werken worden wel zo strikt **onderscheiden** dat de Heilige Geest alleen door het Kruis werkt (vernietiging van de **oude mens**) en niet door het **Bloed** (vergeving).

Verschillende christenen

Door deze **onderscheidingen** komt Watchman **Nee** uit bij verschillende soorten **christenen**.¹⁹ Door **Christus**' Bloed zijn de rechtvaardigen **weer als Adam voor de zondeval**. Ze hebben **weer** de vrije **keus** zoals **Adam**. De rechtvaardige in Christus kan kiezen: met of zonder vruchten **van het Kruis** te leven. Er zijn christenen **die** blijven steken bij de vergeving **van de zonden** en de waarde **van het Bloed**. Zij geloven dat God hun zonden vergeeft en komen niet verder. Watchman Nee spreekt over christenen met **een verbroken en een onverbroken geest**, over enkele mensen en **dubbele mensen**.²⁰ Bij de enkele mens is de uitwendige mens (zielen lichaam) nog niet gebroken. Bij de dubbele mens wel, zodat de inwendige mens (geest) een weg naar buiten heeft. **Watchman Nee** **gehikt** hiervoor twee geliefde beelden: de **graankorrel** die moet sterven, het vlies moet breken. En de albasten kruik moet verbroken worden, **zodat de nardusolie** naar buiten kan vloeien. **Een** christen die alleen bij de vergeving van de zonde leeft, **wordt** nog door de ziel (wil, gevoel, verstand) **geregeerd**. De **geest** is nog niet vrijgekomen. Dat kan pas via het **Kruis**, waardoor de uitwendige mens finaal gebroken wordt. Dat heet de **tuchtiging van de Geest**. De wedergeboren christen is de christen wiens geest be-

vrijd is. De Geest heeft hem via het Kruis levend gemaakt. 'Hij geniet ononderbroken (!) Gods tegenwoordigheid'.²¹

Alles in Christus

Op zichzelf is het mogelijk onderscheidingen te maken als hulpmiddel. Maar het onderscheid tussen Bloed (vergeving van de zonden) en Kruis (bevrijding van de macht van de zonde) stuit op bezwaren. Mijn moeite is dat er sprake zou zijn van een tweevoudig redmiddel.²² Maar er is slechts één zoenmiddel: Christus' bloed én kruis zijn één (Rom. 3 : 25). Aan het Kruis stortte hij zijn Bloed. Hierboven heb ik al opgemerkt dat ook de vergeving niet los te denken is van de levende band met Christus door zijn Geest! In de geschriften van Nee wordt het werk van de vergeving (schuld van de zonde) en bevrijding (macht van de zonde) uit elkaar getrokken. Alsof je van de ene fase²³ van vergeving kunt overgaan naar een andere fase van deel hebben aan een nieuw leven (wandelen naar de Geest). in andere bevoordingen: rechtvaardiging (vrij-spraak) en heiliging worden min of meer los van elkaar gezien, als het objectieve werk van Christus en het subjectieve werk van de Geest. 'Maar daarmee wordt het werk van Christus uiteengetrokken. Alsof het één los van het ander te verkrijgen zou zijn! Om met Calvin te spreken: je mag Christus niet scheuren. In een levende band met Christus deel je zowel in zijn rechtvaardiging (je mag er zijn) als zijn heiliging (je mag worden wie je bent) (1 Cor. 1 : 30). Het ene is ondenkbaar zonder het andere.²⁵ Je kunt geen halve Christus krijgen. Je kunt ook niet half christen zijn: wel van vergeving willen leven en niet van een nieuw leven willen weten. Alsof je ervoor zou kunnen kiezen een 'ongebroken' christen te zijn...

Ik wil er dan ook niet in meegaan als vergeving van de zonden een

'half heil' wordt genoemd. in Znd 23 HC wordt Gods Woord samengevat dat bij de rechtvaardiging niet alleen de vergeving van de zonden (de genoegdoening), maar ook de heiligheid van Christus mij volkomen toegerekend en geschonken wordt. In die zin is de rechtvaardiging niet half, maar compleet.²⁶ Precies waar Watchman Nee w de nadruk op legt: Alles in Christus! Christus belooft die totale rechtvaardiging (je mag er zijn) in mijn leven procesmatig uit te werken door zijn Geest (je mag worden wie je bent). Geen Bloed én Kruis, maar het bijbelse onderscheid: Bloed én Geest. Volgende keer over die door Christus verdiende heiliging.

¹ Het normale Christelijke leven, 63.

² Het is opvallend dat Watchman Nee 'bloed' voortdurend met een hoofdletter schrijft. O. Baudraz, *Sanctification*, 50-51, leidt hier uit af dat het 'Bloed' een afzonderlijke waarde krijgt naast Christus als Persoon.

³ Het normale christelijke leven, 14.

⁴ De normale christelijke werker, 20.

⁵ Zitten, wandelen en standhouden, 1.

⁶ De normale christelijke werker, 38-39.

⁷ Hij gelooft niet in de zondeloze volmaaktheid, in de uitroeiing van de wortel van de zonde, maar dat God bij machte is ons totaal te redden (*Het behoud van de ziel*, 80-81).

⁸ Het normale christelijk leven, 58.

⁹ Vgl. de bespreking van G.P. Duffield, *Woord en Geest*, door B. Luiten in *De Ref.* 71, 974vv.

¹⁰ Vgl. H.J. Boiten in *Nader Bekeken*, 3e jrg., n. 11, p. 258v.

¹¹ *Nederlands Dagblad*, 21 september 1996, ZOZ bijlage, p. 2.

¹² Ik sluit mij aan bij wat de A.L.Th. de Bruijne hierover heeft opgemerkt in *De Ref.* 72, p. 117.

¹³ Hij zegt dat expliciet: de Heilige Geest werkt alleen door het Kruis en niet door het Bloed (*Indien Christus in u is*, 15).

¹⁴ *Het normale christelijke leven*, 23-26.

¹⁵ *Het normale christelijke leven*, 24.

¹⁶ *De normale christelijke werker*, 10.

¹⁷ *De normale christelijke werker*, 14.

¹⁸ Vgl. J.I. Packer, *Wandelen door de Geest*, 145 en zijn 'Keswick and the Reformed Doctrine of Sanctification', *Evangelical Quarterly* 27 (1955), 154.

¹⁹ In zijn hoofdwerk *Spiritual Man* beschrijft hij de kenmerken van deze christenen in verschillende categorieën. Maar omdat Watchman Nee het boek zelf te volmaakt vond, en geen herdruk wilde, ga ik aan dit werk voorbij, en beperk ik mij tot *Vrijmaking van de geest*.

²⁰ *Vrijmaking van de geest*, 21 en 31.

²¹ *Vrijmaking van de geest*, 31.

²² Zo ook H.J. Boiten, *Nader Bekeken*, 3e jrg., nr. 11, p. 257v. En J.I. Packer, *Wandelen door de Geest*, 145-146.

²³ A.L.Th. de Bruijne, bespreekt deze twee-fasenstructuur in *De Ref.* 72, p. 92.

²⁴ 'Er zijn in de Bijbel twee lijnen ten aanzien van de waarheid. De ene lijn is die van de Heilige Geest en de andere is de lijn van Christus: de ene is subjectief, de andere is objectief; d.w.z. de ene betreft de subjectieve ervaring, & andere het objectieve geloof. (*Filadelfia & Laodicea*, 61).

²⁵ De Bruijne, *De Ref.* 72, 117.

²⁶ Watchman Nee kent een 'halve' rechtvaardiging en laat die compleet maken door de heiliging. Helaas bevindt hij zich daarbij in het gezelschap van arminianen (hier komt opnieuw het onderdeel van de vrije wil naar voren) die onder de rechtvaardiging alleen de passieve gehoorzaamheid van Christus (genoegdoening) verstonden. De actieve gehoorzaamheid (zijn heiligheid en gerechtigheid) valt onder de heiliging die nog moet worden waargemaakt met de kracht van de Geest (Baudraz, *Sanctification*, 56).

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

VAN

BOEKHANDEL

Uw boekenbestellijn 010-4820488

VAN RIETSCHOTEN

Keizerswaard 8, 3078 AM Rotterdam. Winkelcentrum Keizerswaard

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

OOGSTEN OP HET THUISFRONT

C.J. Haak

E evangelisatie en zending

Zending is gericht op de oogst. Berichten over dopen op het zendingsveld worden altijd met vreugde aan het thuisfront ontvangen. De Here zegent het werk, belijden we dan. Maar ook op het thuisfront valt er te oogsten. Er wordt winst geboekt door de jarenlange zendingservaring. Meestal krijgt die oogst minder aandacht. Reden om er extra bij stil te staan op het door de GMO/IRTT belegde Symposium over 'Honderd jaar Middelburg 1896', afgelopen december 1996 te Zwolle. Daar heb ik een inleidende toespraak gehouden die ik hier in grote trekken aanbied aan allen die verhinderd waren het Symposium bij te wonen.

Wie in kort bestek iets wil zeggen over honderd jaar zendingsgeschiedenis kan niet meer doen dan een tekenaar die met een enkele pen-nenstreek de contouren van zijn onderwerp weergeeft. Ik beperk me (in de volgende artikelen) tot vier hoofdlijnen: genade van God; behoud van missionair karakter; te plukken vruchten; oecumenische taakverdeling.

1. Genade van God als impuls tot zending

Wie zending zegt, moet met genade beginnen. Niet wij, als gelovigen of als kerken, hebben zending bedacht, maar God. De levende God is een Heiland van alle mensen, in het bijzonder van de gelovigen, zegt 1 Tim. 4 : 10. Wij moeten eerst zelf gered worden, voordat

we aan zending kunnen denken. Anders gezegd: zending bereikt eerst ons, voordat wij met zending anderen bereiken. Die genade van God stond voorop bij de kerken van de Afscheiding en de Doleantie toen ze na de Vereniging van 1892 hun volgende Generale Synode hielden in Middelburg 1896. En wat was dan de rijkste vrucht van dankbaarheid? Dat de kerken zich gezamenlijk met 'vereende krachten' aan het zendingswerk wijdten. Daarbij werden oude gereformeerde zendingsprincipes doorgezet en weer opnieuw bevestigd. Want dat zending een zaak van de kerken is, en niet van verenigingen of genootschappen, is helemaal geen nieuws. Gereformeerde kerken hebben vanaf de Reformatie & zaak van de zending naar haar vermogen en mo-

gelijkheden behartigd, Nederlandse kerken hadden hun predikers al voor 1600 uitgezonden naar Oost-Indië, nu Indonesië. Op de bekende Synode van Dordrecht in 1618 werden al zendingszaken behandeld. Voetius heeft in diezelfde lijn gedoopt. De Afscheiden Kerken hebben vanaf het begin zowel voor evangelisatie als zending oog gehad en naar vermogen opgepakt. Het was dan ook niet Abraham Kuyper, zoals ten onrechte wel gedacht wordt, die de kerkelijke zending heeft uitgedacht, maar een zaak van aloude gereformeerde vi-
Vé toen de 'Nederlandsch Gereformeerde Zendingsvereniging' haar zendingswerk overdroeg aan de Gereformeerde Kerken en zichzelf op-hief. Waar de genade van het kerk-mogen-zijn doordringt, is zending, als het uitdragen van diezelfde ge-nade, bijbels gezien 'vanzelfsprekend'. Het was het zicht op die ge-nade die de Synode van Middel-burg tot zulke weidse perspectie-ven in zendingszaken drong. Voor de hand aan de ploeg, is Gods gena-de echt genoeg. Voor die genade kun je je dan ook met volk kracht inspannen, zegt Paulus, afpeigeren – met vreugde en ondanks smaad, 1 Tim. 4 : 9.

We merken terloops op, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken, die tot onze blijdschap, ook enkele afgevaardigden naar het Sym-podium hadden gezonden, in die-zelfde gereformeerde traditie ble-ven staan. Ook zonder deelname aan 'Middelburg 1896' zijn ze erf-genaam van deze zelfde visie. Zij hebben dan ook hun zendingswerk, al is het met andere organisatievor-men, ook kerkelijk georganiseerd. Achteraf gezien vind ik het jammer

dat we in de voorbereiding van het Symposium niet alert geweest zijn op een uitnodiging aan de andere erfgenaam van 'Middelburg': de Nederlands Gereformeerde Kerken. Zeker nu bijv. in Zuid-Afrika onze en hun zendelingen van elkaars inzichten gebruik maken, zou een ontmoeting op het thuisfront bemoediging kunnen betekenen. Maar er Komen ing meer congressen. Dan kan ook hierop gelet worden. We vergeten dan ook de zending van de Gereformeerde Gemeenten niet, die in Irian Jaya aan ons zendingsgebied grenst.

2. Het missionaire karakter bleef behouden

In die honderd jaar heeft de kerk vele stormen moeten verduren. Lange tijd bleven de richtingen in A en B bestaan. Direct al na de Vereniging kwam er de kwestie over de doop. In de jaren '20 moest de opkomende Barthiaanse theologie het hoofd geboden worden. De kwestie Geelkerken was echt niet afgelopen met de besluiten van Assen '26. Onderhuids zochten velen naar bredere christelijke en internationale contacten, denk aan de Nederlands Christelijke Studenten Vereniging. Het verdriet, de nieuwe start en de heroriëntatie van de jaren rond de Vrijmaking in '44 en de kwestie rondom de Open Brief in '66 heeft de kerken lang in de greep gehouden. Hoe gemakkelijk had het niet kunnen gebeuren dat het zendingswerk dan maar even 'tot betere tijden' aan de kant zou zijn geschoven! Dat is niet gebeed. We danken er God in. De kerken bleven bij al haar aanvechtingen haar missionaire roeping trouw. Ze zorgde ook in haar bepalingen en organisatie dat de uitvoering ervan niet als een Pro Memorie-post bleef open staan.

* 1896-1950: Zending op orde?

In Middelburg 18% bleef het niet bij een mooie statement over zending, nee direct werd een deputaatschap aangesteld om ook kerkorde-

lijk de zendingstaak te bevestigen en te verankeren in het 'normale' kerkelijke leven. Na een proefballoon in 1899 werd in 1902 de z.g. Zendingsorde vastgesteld. Dat hield in dat er in de Kerkorde een artikel 52 werd opgenomen. Daarin stond dat de zending, als bijlage bij de KO, in een aparte Zendingsorde werd geregeld. Die Zendingsorde regelde allerhande zaken, deputaten, zendende kerken, opleiding en positie van de zendelingen en zendingsmedewerkers, financiën, voorlichting enzovoorts.

In de praktijk moesten de regels hier en daar bijgesteld worden, maar de Zendingsorde fungeerde als algemeen aanvaard kerkelijke regeling waardoor alle kerken gezamenlijk zich verantwoordelijk wisten voor de zaak van & zending. Uiteraard kregen vooral de deputaten en de zendende kerken het meeste werk ermee, maar toch: alle kerken bleven betrokken omdat op elke Generale Synode de rapporten van het zendingswerk royaal aan de orde kwamen en de financiële verplichtingen gelijkelijk verdeeld werden over alle kerken.

Direct na de Vrijmaking werd de balans opgemaakt over het zendingswerk. Alle zendelingen, op de geschorste ds. S.J.P. Goossens na, volgden de Synodale koers. Ook al willen we in rekening brengen dat – vanwege de afstand, de oorlog en het verblijf in de interneringskampen – niet voor iedere zendeling alle ins en outs van de geschillen even helder voor ogen hebben bestaan, betekende het wel dat wij daarmee tegelijk alle zendingsvelden verloren. En daarmee ook alle praktische ervaring.

Die enorme teleurstelling weerhield de kerken er niet van toch direct na de Vrijmaking het zendingswerk op te pakken. Op de eerste Synode werd de schorsing van ds. Goossens opgeheven, waardoor een zendingsveld, met de kerken die achter 'hun' zendeling waren blijven staan, ouder onze verantwoordelijkheid kwam. Zwolle werd zendende kerk, die ook met

beroepingswerk aan de gang ging. Nu vanwege de Vrijmaking het kerkrechtelijke geweten opgescherpt was, kwam er ook kritiek op de Zendingsorde die meer op de Deputaten dan op de plaatselijke kerken leek te leunen. De Synode van '48 benoemde deputaten om de problemen in kaart te brengen, met de bedoeling tot een beter evenwicht te komen in zendingszaken tussen generale regelingen en plaatselijke bevoegdheden. Ook de zaak van woord en daad, die achter de termen hoofd- en hulpdienst schuil ging moest nader worden bestudeerd. Net als bij elke reformatie viel er een oplevende zendingsliefde te constateren, die 'kerkenbreed' gedragen werd. Zou & zending in nieuwe banen 'op orde' komen.

* 1951-1980: Zending uit balans, wel op dreuf

De hoop van '48 werd wreed verstoord door de Generale Synode van Kampen '51. Daar werden de doorwrochte 'Rapporten Zendingsdeputaten' tot schrik van de deputaten zelf met één veeg van tafel gehaald. Artikel 52 van de KO werd geschrapt. Daarmee verdween de Zendingsorde in de archiefkast. Zending moest terug naar de plaatselijke kerken. Een goed gereformeerd uitgangspunt; zo dacht men. Want op de kerkenraad en niet op de meerdere vergaderingen, moet ambtelijk besloten worden over prediking, sacramenten en tuchtzaken. Daarmee verdween het overkoepelend beleid, met alle vervelende gevolgen op korte en lange termijn van dien.

Afgezien van enkele moeiten, bijv. met de verdeling van de overgebleven zendingsgeldenen de honorering van de zendingslector aan de Theologische Hogeschool (tot dan uit die zendingskas!), kwam de zending wel degelijk op gang. In de volgende jaren verschenen diverse zendende kerken op het toneel: Groningen, Spakenburg, Enschede, Drachten, Rijsburg, Assen, in de jaren '70 gevolgd door 's-Hertogen-

bosch en door Axel (voor Gent). Nog weer later, in de jaren '80-'90: Middelburg, Zuidhorn, Hattum en Gouda i.c.m. Waddinxveen (GO-WA).

Genoodzaakt tot isolement

Temidden van diezelfde j a m veranderde er veel in de brede wereld van de zending. De zg. 'oecumenische beweging', geconcentreerd in de Wereldraad van Kerken kwam op en eiste hoegenaamd het monopolie in zendingszaken voor zich op. De Gereformeerde Kerken (Syn.) sloten zich na enige aarzeling daarbij aan. In Nederland kwam een (oecumenische) Raad van Zending die het 'nieuwe' gezicht van de zending verdedigde en uitvoerde. In die kringen werd steeds meer het gezag van de Schrift, de eis tot bekering en de opdracht tot bijbels verantwoorde kerkstichting en -opbouw losgelaten, ten behoeve van een ~ ~ t b en materiële opvatting van het heil voor alle mensen en een relativerende visie t.o.v. de niet-christelijke religies. Deze ontwikkelingen werden kritisch beoordeeld in onze kerken, o.a. door mensen als C. van der Waal, D.K. Wielenga JDzn, M.K. Drost en P. van Gorp. Het vasthouden aan gereformeerde zendingsprincipes resulteerde ook in het zendingswerk dat we steeds verder van het brede zendingsgebeuren wereldwijd verwijderd en geïsoleerd raakten. Dat culmineerde in het besluit om niet langer gebruik te maken van de zendingsopleiding van het (synodaal-hervormde) Hendrik Kraemer Instituut in Oegstgeest. De gezamenlijke zendende kerken, verenigd in het College van Samenwerking, namen vanaf dat moment die opleiding zelf ter hand.

Op de zendingsvelden stimuleerden we, vanwege bezwaren tegen de Schriftkritische stellingname van de oecumenische beweging, de nationale kerken om zich niet aan te sluiten bij de Wereldraad van Kerken of ook bij Nationale Raden

van Kerken. Dat leverde op het veld isolement op. Wel was er op het zendingsveld vaak de herkenning van dezelfde zendingsliefde bij de zendelingen van de z.g. 'evangelical' genootschappen. In Indonesië kwam het bijv. tot een samenwerking met de Mission Aviation Fellowship (de MAF) en andere evangelische zendingsorganisaties. Daarom schrijnde des te meer het gemis van de mogelijkheid tot kerkelijke eenwording van de nationale kerken die uit dit zendingswerk waren voortgekomen.

Prille oecumene

Met des te meer dankbaarheid werd daarom de relatie met zusterkerken in de buurt van de zendingsvelden ontvangen. Niet lang nadat de Synode van Kampen '75 de k a k en (groep Kondamara) in a s t Sumba had erkend zetten de Sumbanese broeders in 1976 in Irian a voet aan wal om nauwere relaties met de nationale kerken en de zending aan te knopen. Het begin van een nationale zusterrelatie, waar niet lang daarna ook de kerken in Kalimantan Barat aan mee deden. Op andere terreinen zochten de gereformeerde zendelingen elkaar op om elkaar te bemoedigen en de bestudering van allerhande zendingsproblematiek ter hand te nemen. bijv. de Latijns-Amerikaanse congressen van gereformeerde zendingswerkers.

Op weg naar eenheid

Tegelijk kroop het gevoel voor g e zamenlijke verantwoordelijkheid voor het zendingswerk in onze kerken m omhoog. Het College van Samenwerking (CvS) ondersteunde de gezamenlijke belangen, gaf de aanzet tot de 'Goede orde op het Thuisfront', organiseerde de zendingsopleiding en verzorgde vanaf 1976 het gezamenlijke zendingsblad *Tot aan de einden der aarde*. W e vergeten ook niet de fusie van de diverse particuliere vrijgemaakte organisaties voor barmhartigheidsbetoon tot de Vereniging 'De Verre Naasten' (DVN) in 1975.

Toen de besprekingen van het CvS met de Theologische Hogeschool te K a m p duidelijk maakten dat er (voorschans) weinig ruimte was voor de 'all round' opleiding tot zending, schreef een studiedeputaatschap van het CvS het z.g. 'blauwe boekje'. Daarin werd een voorstel aan de Synode geformuleerd om de zendingsopleiding en -examinatie niet over te laten aan enkele (zendende) kerken, maar als gezamenlijke kerken ter hand te nemen...

Daarmee was ze zending op weg om erkend te worden als de roeping van alle kerken. Even leek het erop dat de kerken door een overwicht aan aversie tegen bindingen aan besluiten van meerdere vergaderingen uit balans zouden raken, waardoor de zending het slachtoffer zou worden. Daarvoor heeft de Here ons behoed. Met dank noemen we de inzet van het College van Samenwerking die veelal buiten de kaders van de Kerkorde om, de zendende kerken bij elkaar wist te brengen en te houden. Zij kapte in de jungle van de vele zendingsperikelen en -belangen het pad uit dat uiteindelijk leidde tot de oase van generaal-synodale besluiten. Vanuit dat 'rustpunt' k m bestaand en nieuw werk met frisse moed worden aangepakt.

* 1981-1996: Zending en oecumene, zaak van de kerken in 't gemeen

De Synode van Arnhem '81 tekende voor het definitieve keerpunt. Zij stelde het voor alle zendelingen verplichte klassicale zendingsexamen in. Om het succes daarvan te garanderen richtte zij ook de Gereformeerde Missiologische Opleiding op, de GMO. De zending kwam nu in de nationaal erkende bedding van de kerken. Sprongsgewijs werden toen ook andere aspecten van het zendingswerk in relatie gebracht met andere verhoudingen binnen de kerken. Mee op dringend verzoek van de zendende kerken creëerde de Synode van Spakenburg-zuid in 1987 een fulltime

plaats missiologie aan de Theologische Universiteit te Kampen.

Zending en oecumene reiken elkaar de hand

We noemen in het bijzonder de Deputaten voor Betrekkingen Buitenland. Via twee (officieus drie, als DVN ook meegerekend wordt) lijnen onderhouden de kerken relaties met het buitenland: zending (Zendende Kerken) en oecumene (BBK). Die kunnen in Nederland niet langer naast elkaar blijven lopen, zeker niet wanneer ze op het veld elkaar kruisen of in elkaars verlengde liggen. De oprichting, in 1993 op initiatief van BBK, van een gezamenlijk platform, Reformed Organisations for Foreign Relief, ROFOR, waar alle hulp aan het buitenland ter tafel komt, is een mijlpaal in de integratie van ons optreden in het buitenland.

De verdergaande internationalisering en globalisering leidden vervolgens tot het samengaan van zendingswerk in Indonesië in het z.g. literatuurproject LITINDO, dat overigens tegelijk een theologisch onderwijsproject is, en de Indonesië-Raad. Via de International Conference of Reformed Churches, ICRC, worden in vier verschillende continenten zendingsconferenties belegd voor zendingen en nationale predikanten. Daarbij komt in 1993 ook het Instituut voor Gereformeerde Theologische Training (Eng. afk.: IRTT), dat cursussen belegt voor buitenlandse kerkelijke voorgangers om hen in de studie van de gereformeerde theologie te versterken en de upgradings van hun kerkelijke kader te ondersteunen.

Trouwens, daarbij wordt ook het

'gat' in de Nederlandse markt' ontdekt, liever gezegd: de opdracht en de gaven die de Here in Nederland ons geeft met het oog op de buitenlanders: er blijken vele asielzoekers te zijn die graag onderwezen willen worden in de gereformeerde theologie. En die gereed staan die onder hun volksgenoten te propageren. Nieuwe, ongedachte wegen voor zending, kerkverband en oecumene.

De tijden in de hand van de Here 1996, een jaar als andere jaren.

Maar tegelijk een jaar van God. In uitgerekend dit jaar vergaderde er weer een Synode, te Berkel en Rodenrijs. Veel topics ademen de sfeer van een andere tijd. Strijd tegen de secularisatie, handhaving van normatieve Schriftbeschouwing, schrap zetten tegen vervlakking in de levenswandel en huwelijk. Maar ook de vraag om positief de trend bij te houden, zoeken naar 'bij de tijdse' weergave van Gods Woord en gelovige weerklank op dat Woord. De tijd, de cultuur, de veranderingen, we merken ze, we voelen ze. Maar boven alles, zien we ze ook als komend uit de hand van de Here? Verstaan we het 'moment' waarop we nu leven en de tijd waarop we afkoersen? Wanneer d m ook in 19% op de Synode van Berkel en Rodenrijs de IRTT en de GMO in elkaar worden geschoven tot een nieuwe IRTT, met ruimte voor twee fulltimers, en tegelijk BBK de opdracht krijgt om verder te werken aan de 'resultaten' van een congres over 'Zending in beweging' t.a.v. de daad bij het woord, dan staan we met ontzag en dankbaarheid verwonderd te kijken naar de Here ons na precies die

honderd jaar heeft heengeleid. Is dit uitgegroeid van wat onder de genade van God in Middelburg 18% mocht beginnen?

We staan niet zozeer aan de vooravond van de 21e eeuw, die jaartallen zijn in zekere zin maar naar menselijk inzicht gekozen en opgeteld, maar we staan wel degelijk nu al aan de drempel van een nieuw tijdperk in de tijdsbepaling van de Here. Een tijdperk van wereldwijde samenwerking van gereformeerde kerken en verspreiding en beoefening van gereformeerde theologie en christelijke hulpverlening met woord en daad. Met oecumenische dimensie, diepte, reikwijdte en kleur. Dat de Here ons dit geeft te beleven! Oh Here, God van uw eigen wereld, geef dat wij, de kerken van uw Zoon, er klaar voor zijn... Zend ons uw Geest.

Thuiszorg nodig?

Curadomi biedt de helpende hand vanuit een christelijke levensovertuiging. Ons personeel is gespecialiseerd in pijnbestrijding.

Curadomi

Organisatie voor thuiszorg

Zorg met een visie.

Bel tijdens kantooruren (0318) 54 82 65
buiten kantooruren 0900-82 12340 (spoed)

De Regenboog
Chr. Boek- & muziekhandel
Straatweg 158 / 3621 BW Breukelen
tel. 0346-265422

Traditie en tijdgeest

De *Waarheidsvriend* van 16 en 23 januari jl. publiceerde de lezing die ds. J. Maasland hield op de predikantenconferentie van de Gereformeerde Bond, begin januari. Volgens de eerste spreker, de **godsdienssocioloog Stoffels**, zijn de **orthodoxe protestanten in de slag met de tijdgeest**. Hoe taxeert en beoordeelt ds. Maasland de situatie in hervormd-gereformeerde kring?

Hij komt het prototype van de 'bevindelijke mens' daar weinig meer tegen. Wie de – in wezen uiterst **formeel** – 'gelaat', gewaad- en gepraat-criteria' wil toepassen, moet constateren:

Nou ja, dát is er onder ons nauwelijks nog. En **voorzover** het daarbij gaat om authentiek-geloofsmatige bevindelijkheid, is dat **een** verlies. Maar dan moeten we tegelijk niet over het hoofd zien dat er **gelukkig** nog veel bijbels geloof en geloofsleven is, al staat dat in een eigen-tijds kader, uiteraard.

En ik ben geneigd te zeggen: je vindt dat **méér** onder de jongere generatie dan bij velen van **mijn** eigen generatie, die ten dele nog is opgegroeid in een tijd dat het ouderwets-bevindelijke nog aanwezig **was** in veel **hervormd-gereformeerde** gemeenten.
(...)

Tijdgeest

Uit de studie van dr. Stoffels blijkt hoe vanuit orthodox-protestantse kring de moderniteit vooral bestreden is rond de vragen van huwelijk en **seksualiteit**, begin en einde van menselijk leven, gebruik en misbruik van **moderne media**. **Begrijpelijk**, juist hier wordt de tijdgeest zichtbaar en meetbaar.

Toch heb ik soms de indruk, dat we w over het hoofd dreigen te zien dat de gevolgen van de moderne tijd onze gemeenteleden veel dieper raken. Je kunt je aan genoemde ethische strijdpunten ook nog een keer optrekken en jezelf het gevoel geven dat je er toch wat tegen doet, tegen de geest van de tijd.

Maar je kunt tegen **abortus** en

euthanasie protesteren, fulmineren tegen de **moderne media**, maar **intussen een voluit modern mens zijn wat betreft de beleving van de werkelijkheid om je heen en je omgaan met de gegevenheden van een volstrekt godloze cultuur**. Het je eenzijdig richten op moderne ethische vragen en dan ook nog geselecteerd en beperkt tot die we noemen, kan onbedoeld een escape worden voor de achterliggende problematiek van de vertolking van het *Evangelie Marde mens van deze tijd*.

En juist als het om dit beslissend gebeuren van de vertolking van het Evangelie gaat, is blijven hangen in het verleden onvruchtbaar. Je kunt de Bijbel, een bijbelvertaling, belijdenisgeschriften, een theologie, een preektrant, een kerkelijk jargon zó sacraliseren dat je er helemaal niets meer mee beginnen kan, schreef dr. C. Rijnsdorp eens jaren geleden, en mijns inziens bevatten die woorden een grote kern van waarheid.

(...)

Ruis

Heb ik het mis als ik vermoed dat **daár** onder ons de echte problemen te vinden zijn, als het gaat om de slag met de tijdgeest? We zitten in toenemende mate met het klemmen van de vraagstuk van de *communicatie van de inhoud van ome traditie naar de generatie van nu en van morgen*. Ja, misschien zitten we er niet mee. Maar dan komen we er wel een keer mee te zitten. De essentialia van onze traditie komen slechts moeizaam of nauwelijks over. Als ik het verkeerd zie, of de situatie te somber inschat, dan hoor ik dat graag. Maar mij bekruipert in toenemende mate het vaak beklemmende gevoel in prediking en catechese, dat het al moeilijker wordt de *communicatie* tot stand te brengen. Iemand zei het onlangs zo tegen me in een gesprek dat we hadden over de prediking, zoals die in hervormd-gereformeerde kring over het algemeen gebracht wordt: Er is onnodig veel ruis tussen zender en

G.J. van Middelkoop

M meegelezen

ontvangervan het Evangelie. De 'transmittor' belemmert de overbrenging van de boodschap. En als de transmissie van de motor niet werkt, dan komt de wagen stil te staan. De overbrenging van wat ons bezielt, wil niet echt lukken. De zaak stagneert, ook al bevolken nog velen onze kerkdiensten. Hoe komt dat?

Er zijn externe factoren die de bemiddeling bemoeilijken. Onze gemeenten zijn kleurrijk geworden, diverser en daarom pluriformer. De leefwereld van onze gemeenteleden is zeer verscheiden. De problemen waar mensen tegenop lopen en elke dag mee te maken hebben, zijn veel complexer geworden dan voorheen. De mensen worden bijna dagelijks volgegoten met informatie, soms over hele diepe levensvragen. Dat vraagt om ordening vanuit het Evangelie. Wat is de weg die God wijst in het concrete leven van alledag? Wat zegt onze traditie daar over? Kunnen we daar vandaag nog wat mee?

Een fraaie doos met een mooi lint?

In het tweede deel van zijn lezing vervolgde ds. Maasland:

Is traditie een vaststaand gegeven, een geschenk verpakt in een fraaie doos met een mooi lint eromheen dat je zonder uit te pakken aan een ander doorgeeft? Of gaat het erom dat we dat fraaie lint losmaken en de doos openen om de inhoud eruit te halen en te laten zien van welke grote waarde de inhoud, de gereformeerde traditie, is? Dan kun je zeggen: jammer van die doos en jammer van dat fraaie lint, het was zo'n mooi geheel. Maar beter is te zeggen: doos en lint zijn verpak-

king, om het cadeau, om de traditie, gaat het. Ik denk dat we ervoor moeten oppassen veel te veel te hechten aan de dozen en de linten, en dat we veronderstellen dat de inhoud vanzelf wel meegenomen wordt door de generatie aan wie we in deze tijd het Evangelie verkondigen. Wat ik bedoel met doos en linten? Vooral de trant waarin we het Evangelie wekelijks doorgeven. Verder ook het kader waarbinnen de overdracht van de traditie zich voltrekt. Dat heeft ook alles te maken met de eredienst als de plek en het moment, de kairos bij uitstek waar het heil bemiddeld wordt.

De Grieken een Griek

Het gaat er daarbij niet om de din-

gen zomaar ondersteboven te gooien. Maar wel dat we integer met el-
Ik omgaan binnen de gemeente des Heeren. Als Paulus bereid was om onder andere *de joden een jood* en *de Grieken een Griek* te worden om er vooral maar enigen te winnen voor k t Evangelie. dan moeten ook wij daar vandaag toe bereid zijn *naar de mens van nu, die leeft in een volstrekt gesecculariseerde situatie. Opdat jongeren en ouderen, traditionelen en progressieven, voor de schat van k t Evangelie gewonnen mogen worden.* Er is voortgaande bezinning nodig over de vraag: hoe dragen we de inhoud van *onze* traditie over aan de generatie van nu. Anders hebben we straks nog wel een traditie,

maar nauwelijks mensen meer over voor wie die traditie nog iets mor- stelt. Onder ons worden de hier ge- signaleerde problemen al te gemak- kelijk weggewimpeld met de op- merking: de mens is in wezen in al- le tijden dezelfde. Met andere woorden: het maakt niet uit hoe je hem benadert. Maak je niet druk over de tijd en de cultuur waarin we leven. God moet het toch doen en de Geest heeft het beloofd Dat zal waar wezen, maar waarom ge- beurt het dan niet of nauwelijks? Is er dm toch niet meer aan de hand? Ouders zeggen het soms verontrust over hun kinderen: *ze zijn zo heel anders dan wij waren in ome jeugd.* En dat heeft echt niet alleen te maken met haardracht of muziek- keus. **Dat** reikt veel dieper. Het gaai om het hele staan in het leven. Trouwens, het gaat niet alleen om de jongeren, Het hele modernise- ringsproces gaat niemand voorbij. We zeggen: het gaat je niet in de kouwe kleren zitten. Dat wil zeg- gen: het pakt een mens geducht aan. Ik denk vooral een orthodox mens. Hij wist het altijd zo goed, zo zeker, hij had het allemaal zo in een sluitend systeem. Maar er zijn zoveel vragen, zoveel twijfels. Ik denk dat er veel van waar is, van wat ik ergens tegenkwam, dat het niet alleen van invloed is op de ma- nier waarop mensen in geloof be- leven, maar dat het zelfs te d e n heeft of krijgt met de inhoud van het geloof.
 (...)

Bruggenhoofd

Maar, zou ik dan willen zeggen, juist omdat het geloof voor veel mensen in hun privé-domein toch nog m'n belangrijke rol speelt, heb- ben ze de christelijke gemeente zo verschrikkelijk hard nodig om gees- telijk op de been te blijven. En juist dáárom is de samenkomst van de gemeente nog ons belangrijkste bruggenhoofd naar de levens en harten van onze gemeenteleden. Het is zaak dat men zich daar dan ook thuis weet en zich geestelijk begrepen voelt. Dáár gaat het er

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst er te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemid- deld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeen- schapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk gesprek met één van onze adviseurs. Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

OV.M. Donatus u.a., Postbus 5055, 5201 GB 's Hertogenbosch, Id. 073-612 21 66

dan ook op of onder. Zo voel ik dat **zelf ook** in de verkondiging van het Evangelie. Een geweldig spanningsveld brengt dat met zich mee. Zijn wij ons dat **bewust? Kerkbanen** vol **moderne mensen**. Mensen van wie er zijn die zo hun **twijfels hebben over** al die vastigheden en **zekerheden** die wij hun **voórhou-** &n. Mensen die moeite hebben met het gebed. Mensen die veel minder stellig denken dan wij soms preken. Onder hen zijn **gelukkig ook** nog **altijd** veel jongeren die **nieuwsgierig**, in de zin van heil-kerig **zitten** te luisteren, de voorganger en de kerkangers observeren of er **voor hen ook** iets te leren en **vooral** of er **wat te beleven** valt. Er zijn ook anderen die in **onze** onzekere tijd **zoeken** naar een houvast **voor zichzelf** voor nu en voor later. Maar er zijn er ook die onder de druk en **onder** de **indruk** van de tijd bezig zijn af te haken. Soms ook omdat ze afhappen **op onze vaak** zo weinig inspirerende erediensten.

De verwondering over de genade is weg

Voor De Wekker van 17 januari jl.

sprak D. Koole met prof. Van 't Spijker. Hoe ziet hij de ontwikkelingen van de laatste vijftig jaar? Zowel **theologisch** als kerkelijk bekeken hebben we grote veranderingen **meegemaakt**, groter dan ooit in de geschiedenis **werden** waargenomen:

De verwereldlijking werkt door, dieper dan wij **vermoeden**. Zij kruipt in die **schuilhoeken** weg die wij meestal **achteloos voorbijgaan**. De **wereldgelijkvormigheid** zit niet allereerst in gewaad, **gelaat en** **gepraat**. & heeft de hele **westerse christenheid** pakken: geld, welvaart, eer, naam, jaloezie, alles voer **dit** leven. Bij ons is het helemaal **niet** zo veel anders. Er is een **dubbelsporigheid** die aan het geweten vreet. **Meedoen** willen we niet. Loslaten **kunnen** we niet. Het hart is verdeeld. De dogma's zijn zuiver. De verwondering over de genade is weg. Het geldt over de hele linie. Het betreft alle **kerken**, die welke de cultuur in hun theologie hebben aanvaard en die welke haar **verwerpen**.

Dat lijkt mij de diepste verandering die **zich** voltrok. In dit spoor ko-

men gemakkelijk andere **symptomatische** kwesties: Schriftgezag, ethiek, verzoening, kerk. **Men** leeft er niet meer uit, maar het wordt alles ingepast binnen de gevoelsmatige religiositeit, waarin de **bekering**, het sterven aan zichzelf, het opgeven van eigen eer, een zeldzaamheid is geworden.

(...)

En dat er **onder** ons over het **Schriftgezag** wordt gedacht is slechts toe te juichen. Het is echter de vraag, of wij ons de problemen **moeten** laten dicteren door de Verlichting, dan wel of we de eigenlijke **vragen** laten oproepen door de Schriften zelf.

Uit de kerken

Beroepen te Groningen-Zuid: H.J. Room te Harderwijk; te Rotterdam-Centrum: K. de Vries te Ridderkerk.

Beroepbaar

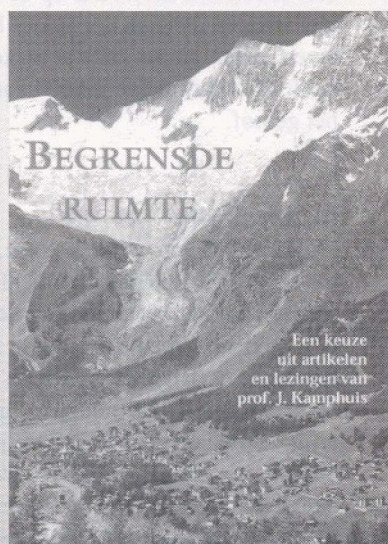
Alkmaar – De classis Alkmaar-Haarlem heeft, na het **afnemen** van het preparatoirexamen, kandidaat M.A. van Leeuwen te IJmuiden **beroepbaar gesteld**, ☎ (0255) 533451.

Dordrecht – De classis Dordrecht-Gorinchem heeft B. van Veen kandidaat te **Kampen** beroepbaar **gesteld**, ☎ (038) 3327078.

Secretariaat Curatorium Theologische Universiteit

Secretaris van het Curatorium van de Theologische **Universiteit** van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te Kampen is ds. J. Luiten. Adres: **Bergerweg** 65, 1816 BP Alkmaar, ☎/fax (072) 5117656, E-mail: jluiten@worldonline.nl. Het postadres van het curatorium blijft Postbus 5026, 8260 GA **Kampen**.

BEGRENSDE RUIMTE

Een keuze uit artikelen en lezingen van prof. J. Kamphuis Samengesteld ter gelegenheid van zijn 75e verjaardag

Onder redactie van H.J. Boiten en J.J.C. Dee

Verkrijgbaar bij de boekhandel 416 pag., ing. f 39,50

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.
Postbus 25, 4460 AA Goes, tel. 0113-215591

